

Systematic Analysis of Cultural Policymaking with a Sustainable Development Approach

Mohaddeseh Ijavi¹, Somayeh Ghajari², Ebrahim Givaki³

1. PhD Student, Department of Public Administration, ST.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. Department of Public Administration, Nar.C., Islamic Azad University, Naragh, Iran

3. Department of Public Administration, ST.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

ABSTRACT

The present study aimed to systematically analyze the role of cultural policymaking in achieving sustainable development and to examine the dimensions, challenges, and strategic implications of cultural policies within the framework of the Sustainable Development Goals. This study was conducted using a qualitative systematic review approach. The research population consisted of scientific articles, policy reports, and academic studies published between 2020 and 2025 in the fields of sustainable development, cultural policymaking, governance, education, and cultural sustainability. Data were collected through searches in international and regional databases, including Scopus, Web of Science, ScienceDirect, Springer, Google Scholar, SID, and Magiran. Following the screening process and removal of irrelevant and duplicate studies, 58 scientific sources were selected for final analysis. Data analysis was performed using qualitative content analysis and thematic analysis techniques. The findings revealed that culture, as the fourth pillar of sustainable development, plays a crucial role in strengthening social cohesion, civic participation, environmental protection, and sustainable economic growth. Participatory and locally grounded cultural policymaking was found to be more effective in achieving sustainable development goals. In addition, education for sustainable development, cultural governance, sustainable tourism, creative industries, and civil society participation emerged as significant factors contributing to cultural sustainability. Conversely, centralized governance structures, weak institutional coordination, limited financial resources, and tensions between tradition and modernity were identified as major challenges in cultural policymaking. The results indicate that achieving sustainable development requires integrating culture into macro-level development policies and adopting participatory, interdisciplinary, and culturally sensitive policymaking models. Culture can facilitate sustainable development by transforming social attitudes, strengthening social capital, and enhancing public responsibility. Therefore, cultural governance, sustainability education, and social participation should be considered essential prerequisites for sustainable development.

Received: 17 Jan 2026

Accepted: 18 May 2026

First Available: 09 Jun 2026

Final Publication: 23 Sep 2026

Keywords

Cultural Policymaking,
Sustainable Development,
Cultural Sustainability, Cultural
Governance, Public Policy,
Education for Sustainable
Development

How to cite:

Ijavi, M., Ghajari, S., & Givaki, E. (2026). Systematic Analysis of Cultural Policymaking with a Sustainable Development Approach. *Study and Innovation in Education and Development*, 6(4), 1-20.

* Corresponding Author:

Somayeh Ghajari

E-mail: ghajaris@iau.ac.ir

© 2026 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Sustainable development has emerged as one of the most influential paradigms in contemporary policymaking and global governance. Since the adoption of the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), governments, international organizations, and scholars have increasingly emphasized the necessity of integrating economic, social, environmental, and cultural dimensions into development frameworks. Although early approaches to sustainable development primarily focused on economic growth and environmental protection, recent studies have highlighted the critical role of culture and cultural policymaking in achieving long-term sustainability (1, 2). In this context, culture is no longer perceived merely as a symbolic or heritage-oriented phenomenon, but rather as a transformative force that shapes values, social behaviors, collective identities, and public participation.

The concept of culture as the “fourth pillar” of sustainable development has gained substantial attention in recent years. This perspective argues that sustainable development cannot be achieved without cultural sustainability and the incorporation of local values, traditions, and social identities into policymaking processes (3, 4). Cultural policies influence social cohesion, environmental awareness, patterns of consumption, and civic responsibility. Consequently, cultural governance has become an essential component of sustainability strategies at local, national, and global levels. Research indicates that societies with stronger cultural participation and inclusive cultural policies tend to demonstrate greater resilience, social trust, and adaptive capacity in response to environmental and social crises (6, 38).

Education also plays a central role in promoting sustainable development values. Education for Sustainable Development (ESD) aims not only to transfer knowledge but also to cultivate responsible attitudes, environmental ethics, and social participation among citizens (12, 13). Several studies have emphasized that schools and universities can significantly contribute to sustainability transitions by integrating SDG-oriented values into curricula and institutional policies (14, 15). Similarly, higher education institutions are increasingly recognized as influential actors in advancing sustainability awareness and cultural transformation (35).

Moreover, public governance and policy coordination are considered fundamental prerequisites for sustainable development. Effective governance requires collaboration among governments, civil society organizations, educational institutions, and local

communities (8, 9). However, many countries continue to face challenges such as fragmented policymaking, insufficient institutional coordination, centralized governance structures, and limited social participation. These obstacles often reduce the effectiveness of sustainability-related cultural policies (10, 30). In addition, globalization and digital transformation have intensified tensions between preserving cultural identity and adapting to global cultural trends.

Recent literature has also emphasized the relationship between sustainability and sectors such as tourism, urban development, entrepreneurship, and human resource management. Sustainable tourism policies can strengthen local economies while preserving cultural heritage and environmental resources (24, 25). Likewise, sustainable entrepreneurship and innovation-oriented management practices are increasingly viewed as mechanisms for achieving environmental and social sustainability (19, 20). Furthermore, global partnerships and collaborative governance models have become essential for implementing SDGs effectively across nations (27).

Despite the growing body of literature on sustainable development, there remains a need for comprehensive analyses that specifically examine the role of cultural policymaking in achieving sustainability goals. Therefore, the present study aimed to systematically analyze cultural policymaking within the framework of sustainable development by identifying its key dimensions, challenges, and strategic implications.

METHODS AND MATERIALS

The present study employed a qualitative systematic review approach to analyze the relationship between cultural policymaking and sustainable development. The research population included scientific articles, policy reports, and academic studies published between 2020 and 2025 in the fields of sustainable development, cultural policy, governance, education, tourism, and sustainability studies.

Data collection was conducted through a systematic search in major international and regional databases, including Scopus, Web of Science, ScienceDirect, Springer, Google Scholar, SID, and Magiran. Keywords such as “cultural policy,” “sustainable development,” “cultural sustainability,” “governance,” “SDGs,” and “education for sustainable development” were used in different combinations to identify relevant sources.

Initially, more than 230 documents were identified. After removing duplicates and excluding unrelated or low-quality studies, 58 sources were selected for final analysis. Inclusion criteria consisted of direct relevance to sustainable development and cultural policymaking, publication in scientific or peer-reviewed outlets, and conceptual or

empirical contribution to the field. Exclusion criteria included studies lacking methodological clarity, non-scientific publications, and sources outside the specified time frame.

Data were extracted using a structured review form that included information regarding publication characteristics, theoretical orientation, sustainability dimensions, policy approaches, challenges, and key findings. The extracted data were analyzed using qualitative content analysis and thematic analysis techniques. Coding procedures were conducted in multiple stages, including initial coding, thematic categorization, and interpretation of patterns and relationships among concepts.

FINDINGS

The findings revealed that the number of studies addressing cultural dimensions of sustainable development increased significantly between 2020 and 2025, with the highest concentration of publications appearing in 2023 and 2024. Most studies adopted qualitative or analytical approaches and focused on issues such as governance, education, cultural participation, environmental awareness, and urban sustainability.

One of the main findings of the study was the centrality of cultural sustainability in contemporary sustainable development discourse. The majority of reviewed studies emphasized that culture functions as a foundational element influencing social behavior, environmental responsibility, and collective participation. Themes such as preservation of cultural identity, social cohesion, cultural diversity, and local participation were among the most frequently recurring concepts in the literature.

Another major finding concerned the importance of participatory governance in achieving sustainability objectives. Studies consistently highlighted that centralized policymaking structures often fail to address local cultural needs effectively. Successful sustainability policies were typically associated with inclusive governance models involving local communities, educational institutions, cultural organizations, and civil society actors.

Education emerged as another dominant theme in the reviewed studies. The findings demonstrated that educational systems play a critical role in promoting sustainable values and behavioral transformation. Programs related to Education for Sustainable Development, green schools, and sustainability-oriented higher education were identified as effective tools for enhancing environmental awareness and civic responsibility among younger generations.

The review also identified significant relationships between cultural policymaking and sustainable tourism development. Several studies emphasized that sustainable tourism contributes to local economic growth while simultaneously protecting cultural heritage and promoting community participation. However, unmanaged tourism development was found to pose risks to environmental sustainability and cultural authenticity.

In addition, the findings highlighted multiple challenges confronting sustainable cultural policymaking. These included centralized governance systems, lack of institutional coordination, insufficient financial resources, weak evaluation mechanisms, and tensions between traditional cultural values and globalization. Several studies also emphasized the influence of digital media and global cultural flows in reshaping local identities and consumption patterns.

Finally, the findings demonstrated that interdisciplinary approaches integrating culture, governance, education, economy, and environmental management were more effective in promoting sustainable development outcomes. Countries and cities adopting integrated cultural sustainability frameworks tended to report stronger social resilience and higher levels of community engagement.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings of this study demonstrate that cultural policymaking constitutes a critical component of sustainable development and should be regarded as an essential dimension of contemporary governance systems. Sustainable development cannot be achieved solely through economic reforms or environmental regulations; rather, it requires deep cultural transformation capable of influencing social values, public behavior, and collective responsibility.

One of the most significant implications of this study is the recognition that culture serves as a mediating force between policy implementation and public acceptance. Policies that fail to align with cultural values and local identities often encounter resistance and reduced effectiveness. Therefore, culturally sensitive policymaking can enhance social participation, strengthen trust in public institutions, and improve the long-term sustainability of development programs.

The study also confirms the strategic role of education in shaping sustainability-oriented societies. Educational institutions possess the capacity to cultivate environmental ethics, social awareness, and civic engagement among future generations. Consequently, integrating sustainability principles into educational curricula and institutional governance structures is essential for achieving durable societal transformation.

Another important conclusion concerns the role of participatory governance. Sustainable cultural policies require collaboration among governments, local communities, universities, NGOs, and private-sector actors. Policymaking processes based on inclusiveness and stakeholder participation are more capable of responding to local needs and generating sustainable outcomes.

The findings further indicate that sustainable tourism, cultural heritage preservation, and creative industries can contribute significantly to economic sustainability when supported by effective cultural policies. At the same time, policymakers must address challenges related to globalization, cultural homogenization, and environmental degradation.

Overall, this study highlights the necessity of adopting integrated and interdisciplinary approaches to sustainable development. Cultural policymaking should not remain peripheral within development agendas; instead, it should be positioned at the core of sustainability strategies. Strengthening cultural governance, promoting social participation, enhancing sustainability education, and preserving cultural diversity are essential pathways toward achieving inclusive and resilient sustainable development.

تحلیل نظام‌مند خط‌مشی‌گذاری فرهنگی با رویکرد توسعه پایدار

محدثه ایجوی^۱، سمیه قجری^{۲*}، ابراهیم گیوکی^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت دولتی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. گروه مدیریت دولتی، واحد نراق، دانشگاه آزاد اسلامی، نراق، ایران

۳. گروه مدیریت دولتی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف این پژوهش، تحلیل نظام‌مند نقش خط‌مشی‌گذاری فرهنگی در تحقق توسعه پایدار و بررسی ابعاد، چالش‌ها و راهکارهای سیاست‌گذاری فرهنگی در چارچوب اهداف توسعه پایدار بود. این پژوهش با رویکرد کیفی و روش مرور نظام‌مند انجام شد. جامعه پژوهش شامل مقالات علمی، گزارش‌های سیاستی و مطالعات معتبر منتشرشده در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ در حوزه توسعه پایدار، سیاست‌گذاری فرهنگی، حکمرانی، آموزش و پایداری فرهنگی بود. داده‌ها از طریق جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌المللی و داخلی شامل Scopus، Web of Science، Springer، ScienceDirect، Magiran و SID گردآوری شدند. پس از غربالگری اولیه و حذف منابع نامرتب و تکراری، ۵۸ منبع علمی برای تحلیل نهایی انتخاب شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی و تحلیل مضمون انجام گرفت. نتایج نشان داد که فرهنگ به‌عنوان رکن چهارم توسعه پایدار، نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای انسجام اجتماعی، مشارکت شهروندی، حفاظت از محیط زیست و پایداری اقتصادی دارد. یافته‌ها بیانگر آن بود که سیاست‌گذاری فرهنگی مشارکتی و مبتنی بر هویت بومی، اثربخشی بیشتری در تحقق اهداف توسعه پایدار دارد. همچنین آموزش برای توسعه پایدار، حکمرانی فرهنگی، توسعه گردشگری پایدار، تقویت صنایع خلاق و مشارکت نهادهای مدنی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تحقق پایداری فرهنگی شناخته شدند. در مقابل، تمرکزگرایی، ضعف هماهنگی نهادی، کمبود منابع مالی و تضاد میان سنت و مدرنیته از مهم‌ترین چالش‌های سیاست‌گذاری فرهنگی بودند. بر اساس یافته‌های پژوهش، تحقق توسعه پایدار نیازمند ادغام فرهنگ در سیاست‌های کلان توسعه‌ای و حرکت به سوی مدل‌های مشارکتی، میان‌رشته‌ای و بومی‌گرا در خط‌مشی‌گذاری فرهنگی است. فرهنگ می‌تواند از طریق تغییر نگرش‌ها، تقویت سرمایه اجتماعی و افزایش مسئولیت‌پذیری عمومی، زمینه تحقق پایدار اهداف توسعه‌ای را فراهم کند. بنابراین، توجه به حکمرانی فرهنگی، آموزش پایدار و مشارکت اجتماعی از الزامات اساسی توسعه پایدار محسوب می‌شود.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۲۸

تاریخ چاپ اولیه: ۱۴۰۵/۰۳/۰۹

تاریخ چاپ نهایی: ۱۴۰۵/۰۷/۰۱

کلیدواژه‌ها

خط‌مشی‌گذاری فرهنگی،

توسعه پایدار، پایداری

فرهنگی، حکمرانی

فرهنگی، سیاست‌گذاری

عمومی، آموزش برای

توسعه پایدار

شبهه ارجاع‌دهی:

ایجوی، محدثه، قجری، سمیه، و گیوکی، ابراهیم. (۱۴۰۵). تحلیل نظام‌مند خط‌مشی‌گذاری فرهنگی با رویکرد توسعه پایدار. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۶(۴)، ۱-۲۰.

نویسنده مسئول:

سمیه قجری

پست الکترونیکی: ghajaris@iau.ac.ir

© ۱۴۰۵ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

توسعه پایدار در دهه‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین مفاهیم سیاست‌گذاری جهانی تبدیل شده است و دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای مدنی تلاش کرده‌اند چارچوب‌هایی جامع برای تحقق آن ارائه دهند. مفهوم توسعه پایدار نخست بر مبنای ایجاد تعادل میان رشد اقتصادی، عدالت اجتماعی و حفاظت از محیط زیست شکل گرفت، اما به تدریج ابعاد گسترده‌تری پیدا کرد و حوزه‌هایی نظیر فرهنگ، آموزش، حکمرانی، مشارکت اجتماعی و سرمایه انسانی را نیز دربر گرفت. تصویب اهداف هفده‌گانه توسعه پایدار سازمان ملل متحد، نقطه عطفی در جهانی‌سازی این رویکرد بود؛ زیرا این اهداف نه تنها بر رشد اقتصادی، بلکه بر کیفیت زندگی، عدالت، آموزش، برابری و پایداری محیطی تأکید کردند (1, 2). در این میان، پژوهشگران معتقدند که تحقق توسعه پایدار تنها از طریق سیاست‌های اقتصادی و فناوریانه امکان‌پذیر نیست، بلکه مستلزم تغییر نگرش‌ها، الگوهای رفتاری، ارزش‌های اجتماعی و ساختارهای فرهنگی است (3, 4). به همین دلیل، فرهنگ و سیاست‌گذاری فرهنگی به‌عنوان یکی از ارکان اساسی توسعه پایدار مورد توجه قرار گرفته‌اند.

در سال‌های اخیر، مفهوم «فرهنگ به‌عنوان رکن چهارم توسعه پایدار» در ادبیات علمی و سیاستی گسترش چشمگیری یافته است. این دیدگاه بر این باور است که فرهنگ صرفاً ابزاری برای حفظ هویت یا میراث تاریخی نیست، بلکه چارچوبی بنیادین برای شکل‌دهی به سبک زندگی، رفتار اجتماعی، الگوهای مصرف، مشارکت مدنی و نگرش افراد نسبت به محیط زیست و عدالت اجتماعی محسوب می‌شود (5, 6). از این منظر، توسعه پایدار زمانی محقق می‌شود که سیاست‌های توسعه‌ای با ویژگی‌های فرهنگی جوامع سازگار باشند و ارزش‌های بومی، تنوع فرهنگی و مشارکت اجتماعی را تقویت کنند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که کشورها و شهرهایی که سیاست‌های فرهنگی را در برنامه‌های توسعه خود ادغام کرده‌اند، در زمینه انسجام اجتماعی، مشارکت عمومی و کیفیت زندگی موفق‌تر عمل کرده‌اند (4, 7). این مسئله بیانگر آن است که فرهنگ نه تنها بخشی از توسعه، بلکه زیرساخت اصلی پایداری اجتماعی و انسانی است.

یکی از مهم‌ترین ابعاد توسعه پایدار، حکمرانی و سیاست‌گذاری عمومی است. در واقع، بدون وجود ساختارهای حکمرانی کارآمد، مشارکت‌محور و هماهنگ، دستیابی به اهداف توسعه پایدار امکان‌پذیر نخواهد بود (8, 9). حکمرانی پایدار مستلزم آن است که سیاست‌ها بر مبنای تعامل میان دولت، جامعه مدنی، بخش خصوصی و نهادهای فرهنگی طراحی شوند. در این میان، سیاست‌گذاری فرهنگی نقشی کلیدی در هدایت نگرش‌ها و ارزش‌های اجتماعی دارد و می‌تواند زمینه لازم برای پذیرش اجتماعی سیاست‌های توسعه‌ای را فراهم سازد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که بسیاری از برنامه‌های توسعه‌ای در کشورهای مختلف به دلیل بی‌توجهی به زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی با شکست مواجه شده‌اند (10, 11). بنابراین، موفقیت سیاست‌های توسعه پایدار نیازمند آن است که فرهنگ به‌عنوان یک متغیر اساسی در فرآیند تصمیم‌گیری عمومی در نظر گرفته شود.

در همین راستا، آموزش نیز به‌عنوان یکی از ابزارهای کلیدی تحقق توسعه پایدار شناخته می‌شود. آموزش پایدار نه تنها به انتقال دانش علمی مربوط می‌شود، بلکه به دنبال ایجاد ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای مسئولانه در افراد است (12, 13). سازمان یونسکو و نهادهای بین‌المللی بارها تأکید کرده‌اند که بدون آموزش و آگاهی عمومی، دستیابی به اهداف توسعه پایدار ممکن نخواهد بود. مطالعات اخیر نشان داده‌اند که نظام‌های آموزشی می‌توانند از طریق ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری، عدالت اجتماعی، حفاظت از محیط زیست و مشارکت مدنی، نسل‌های آینده را برای مواجهه با چالش‌های جهانی آماده سازند (14, 15). همچنین آموزش حقوق بشر و عدالت اجتماعی نیز ارتباط مستقیمی با اهداف توسعه پایدار دارد و می‌تواند موجب افزایش مشارکت شهروندان در فرآیندهای توسعه‌ای شود (16). از این رو، بسیاری از کشورها تلاش کرده‌اند آموزش برای توسعه پایدار را در سیاست‌های آموزشی خود ادغام کنند. در کنار آموزش، فرهنگ سازمانی و مدیریت منابع انسانی نیز از عوامل مهم در تحقق پایداری محسوب می‌شوند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که سازمان‌هایی که فرهنگ نوآوری، مسئولیت اجتماعی و پایداری را در ساختار مدیریتی خود نهادینه کرده‌اند، عملکرد موفق‌تری در دستیابی به اهداف توسعه پایدار داشته‌اند (17, 18). علاوه بر این، نقش کارآفرینی و نوآوری در توسعه پایدار به‌طور فزاینده‌ای مورد توجه قرار گرفته است. امروزه کارآفرینی سبز و توسعه صنایع خلاق به‌عنوان راهکارهایی برای کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی و ایجاد اشتغال پایدار شناخته می‌شوند (19, 20). در واقع، پیوند میان اقتصاد، فرهنگ و فناوری می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری مدل‌های توسعه‌ای جدیدی باشد که ضمن حفظ منابع طبیعی، به بهبود رفاه اجتماعی نیز کمک کنند.

یکی دیگر از ابعاد مهم توسعه پایدار، مسئله شهرها و توسعه شهری است. رشد سریع شهرنشینی در دهه‌های اخیر چالش‌های متعددی در حوزه محیط زیست، نابرابری اجتماعی، حمل‌ونقل، مصرف انرژی و کیفیت زندگی ایجاد کرده است (21, 22). در پاسخ به این چالش‌ها، مفهوم توسعه شهری پایدار مطرح شد که بر برنامه‌ریزی شهری مبتنی بر عدالت اجتماعی، مشارکت عمومی، حفظ محیط زیست و تقویت هویت فرهنگی تأکید دارد. در این میان، میراث فرهنگی و هویت محلی نقش مهمی در ارتقای پایداری شهری دارند؛ زیرا می‌توانند موجب افزایش حس تعلق اجتماعی، جذب گردشگری فرهنگی و تقویت سرمایه اجتماعی شوند (5, 23). مطالعات نشان داده‌اند که شهرهایی که سیاست‌های فرهنگی را در مدیریت شهری ادغام کرده‌اند، در ایجاد انسجام اجتماعی و ارتقای کیفیت زندگی موفق‌تر بوده‌اند.

گردشگری پایدار نیز به‌عنوان یکی از حوزه‌های مرتبط با فرهنگ و توسعه پایدار، توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده است. توسعه گردشگری اگرچه می‌تواند فرصت‌های اقتصادی قابل توجهی ایجاد کند، اما در صورت نبود سیاست‌های مناسب، ممکن است به تخریب محیط زیست و تضعیف فرهنگ بومی منجر شود (24, 25). به همین دلیل، رویکردهای جدید بر توسعه گردشگری مسئولانه و پایدار تأکید دارند که در آن حفظ میراث فرهنگی، مشارکت جوامع محلی و مدیریت منابع طبیعی در اولویت قرار می‌گیرد (26). این رویکرد نشان می‌دهد که توسعه اقتصادی زمانی پایدار خواهد بود که با حفاظت فرهنگی و محیطی همراه شود.

از سوی دیگر، توسعه پایدار بدون مشارکت جهانی و همکاری میان دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای مدنی امکان‌پذیر نیست. مشارکت‌های جهانی نقش مهمی در انتقال دانش، منابع مالی، فناوری و تجربیات موفق دارند و می‌توانند به کاهش شکاف‌های توسعه‌ای میان کشورها کمک کنند (2, 27). با این حال، بسیاری از پژوهشگران معتقدند که چالش‌های متعددی در مسیر اجرای اهداف توسعه پایدار وجود دارد؛ از جمله نابرابری اقتصادی، تغییرات اقلیمی، ضعف حکمرانی، کمبود منابع مالی و تضاد منافع سیاسی (28, 29). علاوه بر این، برخی مطالعات نشان داده‌اند که نبود هماهنگی میان سیاست‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی یکی از موانع اصلی تحقق توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه است (10, 30).

در سال‌های اخیر، مسئله تغییرات اقلیمی و بحران‌های زیست‌محیطی نیز اهمیت سیاست‌گذاری فرهنگی را دوچندان کرده است. پژوهشگران معتقدند که مقابله با بحران‌های محیطی تنها از طریق فناوری امکان‌پذیر نیست، بلکه نیازمند تغییر فرهنگ مصرف، سبک زندگی و نگرش انسان‌ها نسبت به طبیعت است (31, 32). در این راستا، سیاست‌های فرهنگی می‌توانند با ترویج مسئولیت‌پذیری اجتماعی، کاهش مصرف‌گرایی و تقویت فرهنگ حفاظت از محیط زیست، نقش مهمی در کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی ایفا کنند. همچنین توسعه سیاست‌های انرژی پایدار و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر نیازمند حمایت فرهنگی و اجتماعی است (33). بدون پذیرش اجتماعی و تغییر نگرش عمومی، بسیاری از سیاست‌های زیست‌محیطی با مقاومت مواجه خواهند شد.

فراتر از ابعاد زیست‌محیطی، توسعه پایدار با عدالت اجتماعی و حقوق انسانی نیز ارتباط تنگاتنگی دارد. ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی، اشتغال شایسته، دسترسی عادلانه به منابع و کاهش نابرابری‌های اجتماعی از مهم‌ترین اهداف توسعه پایدار هستند (11, 34). در این میان، سیاست‌های فرهنگی می‌توانند از طریق تقویت همبستگی اجتماعی، افزایش مشارکت اقلیت‌ها و ترویج ارزش‌های انسانی، به کاهش شکاف‌های اجتماعی کمک کنند. همچنین دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی نقش مهمی در ترویج ارزش‌های توسعه پایدار و تربیت نیروی انسانی مسئول دارند (13, 35). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ادغام مفاهیم پایداری در برنامه‌های آموزشی دانشگاهی، می‌تواند نگرش نسل جوان را نسبت به مسئولیت اجتماعی و محیط زیست تغییر دهد.

با وجود اهمیت روزافزون فرهنگ در توسعه پایدار، هنوز در بسیاری از کشورها سیاست‌گذاری فرهنگی از انسجام و کارآمدی لازم برخوردار نیست. در برخی موارد، تمرکزگرایی، نبود مشارکت اجتماعی، ضعف هماهنگی نهادی و کمبود منابع مالی موجب شده‌اند که سیاست‌های فرهنگی نتوانند نقش مؤثری در تحقق توسعه پایدار ایفا کنند (36, 37). علاوه بر این، جهانی‌شدن و گسترش رسانه‌های دیجیتال، چالش‌های جدیدی برای حفظ هویت فرهنگی و تنوع اجتماعی ایجاد کرده‌اند. در چنین شرایطی، نیاز به بازنگری در الگوهای سیاست‌گذاری فرهنگی و حرکت به سمت مدل‌های مشارکتی، بومی‌گرا و میان‌رشته‌ای بیش از گذشته احساس می‌شود (3, 38).

بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تحلیل نظام‌مند نقش خط‌مشی‌گذاری فرهنگی در تحقق توسعه پایدار و بررسی ابعاد، چالش‌ها و راهکارهای سیاست‌گذاری فرهنگی در چارچوب اهداف توسعه پایدار انجام شده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و بر پایه روش مرور نظام‌مند (Systematic Review) انجام شد و هدف آن تحلیل ابعاد، چالش‌ها، ظرفیت‌ها و پیامدهای خطمشی‌گذاری فرهنگی در مسیر تحقق توسعه پایدار بود. در این مطالعه، مقالات علمی، گزارش‌های بین‌المللی، اسناد سیاستی، پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های معتبر منتشر شده در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ مورد بررسی قرار گرفتند. جامعه پژوهش شامل کلیه منابع علمی مرتبط با مفاهیم خطمشی فرهنگی، توسعه پایدار، پایداری فرهنگی، حکمرانی فرهنگی و سیاست‌گذاری عمومی بود که در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و بین‌المللی نمایه شده بودند. فرایند جستجو به صورت هدفمند و مرحله‌ای انجام شد و برای دستیابی به جامعیت بیشتر، از پایگاه‌هایی نظیر Springer, ScienceDirect, Web of Science, Scopus, Magiran, SID, Google Scholar و Civilica استفاده گردید. کلیدواژه‌هایی مانند «خطمشی فرهنگی»، «توسعه پایدار»، «پایداری فرهنگی»، «سیاست‌گذاری فرهنگی»، «حکمرانی فرهنگی»، «Sustainable Cultural Policy» و «Cultural Sustainability, Development» و «Governance» به صورت ترکیبی مورد استفاده قرار گرفتند. در مرحله نخست بیش از ۲۳۰ منبع علمی شناسایی شد، اما پس از حذف منابع تکراری، مقالات فاقد اعتبار علمی، پژوهش‌های نامرتب و منابعی که متن کامل آن‌ها در دسترس نبود، در نهایت ۵۸ منبع علمی به عنوان نمونه نهایی پژوهش انتخاب و تحلیل شدند. معیارهای ورود شامل ارتباط مستقیم با موضوع پژوهش، انتشار در مجلات علمی معتبر، تمرکز بر ارتباط فرهنگ و توسعه پایدار و ارائه چارچوب‌های نظری یا کاربردی در حوزه سیاست‌گذاری فرهنگی بود. همچنین معیارهای خروج شامل مقالات فاقد چارچوب علمی مشخص، مطالعات صرفاً توصیفی بدون تحلیل مفهومی و منابع قدیمی خارج از بازه زمانی تعیین شده بود. در این پژوهش تلاش شد تنوع جغرافیایی و نظری منابع نیز حفظ شود تا تحلیل‌ها صرفاً محدود به یک رویکرد خاص نباشد و امکان استخراج الگوهای جامع‌تری از سیاست‌گذاری فرهنگی فراهم گردد.

ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه، فرم استخراج داده‌ها و چک‌لیست مرور نظام‌مند بود که بر اساس اهداف پژوهش طراحی شد. این فرم شامل بخش‌هایی نظیر مشخصات کتاب‌شناختی منابع، نوع مطالعه، رویکرد نظری، ابعاد فرهنگی مورد بررسی، شاخص‌های توسعه پایدار، چالش‌های سیاست‌گذاری فرهنگی، راهبردهای پیشنهادی و نتایج کلیدی پژوهش‌ها بود. به منظور افزایش دقت علمی، فرایند غربالگری منابع در سه مرحله شامل بررسی عنوان، مطالعه چکیده و تحلیل متن کامل انجام گرفت. همچنین برای ارزیابی کیفیت مطالعات از معیارهایی مانند اعتبار علمی منبع، انسجام روش‌شناختی، میزان استنادپذیری و ارتباط مستقیم با موضوع استفاده شد. در کنار منابع دانشگاهی، اسناد رسمی منتشر شده توسط سازمان‌های بین‌المللی نظیر سازمان ملل متحد، یونسکو، UNDP و OECD نیز مورد استفاده قرار گرفت تا ابعاد سیاستی و اجرایی توسعه پایدار فرهنگی به شکلی جامع‌تر مورد تحلیل قرار گیرد. داده‌های استخراج شده به صورت نظام‌مند طبقه‌بندی شدند و مفاهیم مشابه در قالب مقوله‌های مشترک سامان‌دهی گردیدند. استفاده از این

ابزارها امکان تحلیل عمیق روندهای موجود در حوزه خطامشی فرهنگی و شناسایی پیوندهای میان فرهنگ، مشارکت اجتماعی، هویت بومی و پایداری را فراهم ساخت. علاوه بر این، برای افزایش پایایی داده‌ها، یافته‌های استخراج‌شده چندین بار مورد بازبینی و تطبیق قرار گرفت تا از دقت و انسجام تحلیل‌ها اطمینان حاصل شود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی و رویکرد تحلیل مضمون انجام شد. در این مرحله، داده‌های استخراج‌شده از مطالعات منتخب ابتدا کدگذاری اولیه شدند و سپس مفاهیم مشابه در قالب مضامین فرعی و اصلی دسته‌بندی گردیدند. فرایند تحلیل در چند مرحله شامل آشنایی با داده‌ها، استخراج کدهای مفهومی، طبقه‌بندی مضامین، بازبینی و تفسیر نهایی انجام گرفت. برای دستیابی به درک عمیق‌تر از ارتباط میان فرهنگ و توسعه پایدار، تحلیل‌ها بر مبنای رویکرد میان‌رشته‌ای صورت پذیرفت و ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فرهنگی به صورت هم‌زمان مورد توجه قرار گرفتند. در نهایت، یافته‌ها در قالب چند محور اصلی شامل نقش فرهنگ در تغییر الگوهای رفتاری، اهمیت مشارکت اجتماعی در سیاست‌گذاری فرهنگی، تأثیر هویت بومی بر پایداری، چالش‌های تمرکزگرایی در نظام سیاست‌گذاری و ضرورت حکمرانی فرهنگی مشارکتی سازمان‌دهی شدند. همچنین تلاش شد روابط میان متغیرهای مفهومی به صورت تحلیلی تبیین شود تا تصویری جامع از جایگاه خطامشی فرهنگی در تحقق توسعه پایدار ارائه گردد. این شیوه تحلیل امکان استخراج الگوهای نظری منسجم، شناسایی شکاف‌های موجود در سیاست‌گذاری فرهنگی و ارائه راهکارهای کاربردی برای بهبود نظام حکمرانی فرهنگی را فراهم کرد.

یافته‌ها

در این پژوهش، در مرحله نخست ویژگی‌های کلی منابع منتخب مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج حاصل از مرور نظام‌مند، در مجموع ۵۸ منبع علمی مرتبط با خطامشی‌گذاری فرهنگی و توسعه پایدار در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ مورد تحلیل قرار گرفت. از میان این مطالعات، ۳۶ مقاله در مجلات بین‌المللی نمایه‌شده، ۱۴ مقاله علمی - پژوهشی داخلی، ۵ گزارش سیاستی بین‌المللی و ۳ پایان‌نامه دانشگاهی بودند. از نظر توزیع زمانی، بیشترین تعداد مطالعات مربوط به سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ بود که نشان‌دهنده افزایش توجه پژوهشگران به پیوند میان فرهنگ و توسعه پایدار در سال‌های اخیر است. همچنین تحلیل جغرافیایی منابع نشان داد که بخش عمده مطالعات در کشورهای اروپایی و آسیایی انجام شده و تمرکز اصلی آن‌ها بر حکمرانی فرهنگی، مشارکت اجتماعی، پایداری شهری، آموزش فرهنگی و نقش فرهنگ در تغییر الگوهای رفتاری بوده است. علاوه بر این، اغلب مطالعات از رویکرد کیفی و تحلیل سیاستی استفاده کرده بودند و تنها تعداد محدودی از پژوهش‌ها به ارائه مدل‌های ترکیبی یا تحلیلی پرداخته بودند. نتایج اولیه همچنین نشان داد که مفهوم «فرهنگ به عنوان رکن چهارم توسعه پایدار» در بخش عمده‌ای از مطالعات مورد تأکید قرار گرفته و پژوهشگران، نقش فرهنگ را فراتر از یک عامل مکمل، به‌عنوان زیرساخت اصلی تحقق پایداری معرفی کرده‌اند.

جدول ۱. توزیع مطالعات منتخب بر اساس سال انتشار، نوع مطالعه و محور اصلی پژوهش

سال انتشار	تعداد مطالعات	نوع غالب مطالعه	محور اصلی پژوهش
۲۰۲۰	۷	کیفی	پایداری فرهنگی و حکمرانی
۲۰۲۱	۹	تحلیلی	فرهنگ و مشارکت اجتماعی
۲۰۲۲	۱۱	مرور نظام‌مند	سیاست‌گذاری فرهنگی
۲۰۲۳	۱۵	کیفی - تحلیلی	فرهنگ و توسعه پایدار
۲۰۲۴	۱۲	سیاست‌پژوهی	تنوع فرهنگی و پایداری
۲۰۲۵	۴	آینده‌پژوهی	حکمرانی فرهنگی نوین
مجموع	۵۸	ترکیبی	توسعه پایدار فرهنگی

مطابق نتایج جدول ۱، روند مطالعات حوزه خط‌مشی‌گذاری فرهنگی و توسعه پایدار در سال‌های اخیر روندی افزایشی داشته است و بیشترین حجم پژوهش‌ها مربوط به سال ۲۰۲۳ بوده است. این موضوع نشان می‌دهد که پس از گسترش مباحث مرتبط با اهداف توسعه پایدار سازمان ملل و تأکید نهادهای بین‌المللی بر نقش فرهنگ در پایداری، توجه پژوهشگران به این حوزه به‌طور محسوسی افزایش یافته است. همچنین نتایج جدول نشان می‌دهد که مطالعات اولیه بیشتر بر توصیف مفاهیم و تبیین نظری متمرکز بوده‌اند، اما در سال‌های اخیر، پژوهش‌ها به سمت ارائه مدل‌های سیاستی، تحلیل ساختارهای حکمرانی فرهنگی و طراحی چارچوب‌های اجرایی حرکت کرده‌اند. علاوه بر این، محور غالب پژوهش‌ها در سال‌های جدید به سمت بررسی نقش فرهنگ در افزایش مشارکت اجتماعی، ارتقای سرمایه اجتماعی و ایجاد تاب‌آوری فرهنگی تغییر یافته است. این یافته‌ها بیانگر آن است که فرهنگ دیگر صرفاً به عنوان یک مؤلفه هویتی در نظر گرفته نمی‌شود، بلکه به عنوان یک عنصر راهبردی در سیاست‌گذاری توسعه پایدار مطرح شده است. همچنین تحلیل روند مطالعات نشان می‌دهد که رویکردهای میان‌رشته‌ای در سال‌های اخیر سهم بیشتری پیدا کرده‌اند و پژوهشگران تلاش کرده‌اند میان ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی ارتباطی منسجم برقرار کنند.

جدول ۲. مضامین اصلی استخراج‌شده از تحلیل محتوای مطالعات منتخب

مضمون اصلی	مضامین فرعی	فراوانی تکرار
مشارکت اجتماعی	مشارکت مردمی، حکمرانی محلی، تعامل فرهنگی	۴۶
پایداری فرهنگی	حفظ هویت بومی، میراث فرهنگی، تنوع فرهنگی	۵۲
آموزش و آگاهی	آموزش پایدار، رسانه‌های فرهنگی، تغییر نگرش	۴۱
حکمرانی فرهنگی	سیاست‌گذاری مشارکتی، نهادسازی فرهنگی	۳۸
توسعه اقتصادی پایدار	صنایع خلاق، گردشگری فرهنگی، اشتغال فرهنگی	۳۴
تاب‌آوری اجتماعی	انسجام اجتماعی، سرمایه اجتماعی، عدالت فرهنگی	۲۹

بر اساس نتایج جدول ۲، مهم‌ترین مضمون استخراج‌شده از مطالعات منتخب، «پایداری فرهنگی» بود که بیشترین فراوانی تکرار را در میان پژوهش‌ها به خود اختصاص داد. این یافته نشان می‌دهد که بخش عمده ادبیات علمی معاصر، فرهنگ را نه تنها ابزاری برای حفظ هویت اجتماعی، بلکه عاملی اساسی در استمرار توسعه پایدار تلقی می‌کند. همچنین مضمون «مشارکت اجتماعی» دومین

محور پرتکرار در پژوهش‌ها بود که بیانگر اهمیت حضور فعال شهروندان، نهادهای محلی و گروه‌های فرهنگی در فرآیند سیاست‌گذاری است. بسیاری از مطالعات تأکید داشتند که سیاست‌های فرهنگی متمرکز و از بالا به پایین، اثربخشی لازم را ندارند و موفقیت برنامه‌های توسعه پایدار مستلزم مشارکت واقعی ذی‌نفعان اجتماعی است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان داد که آموزش و افزایش آگاهی عمومی نقش مهمی در تغییر نگرش افراد نسبت به مصرف منابع، حفاظت از محیط زیست و مسئولیت‌پذیری اجتماعی دارد. در همین راستا، رسانه‌ها و نظام آموزشی به عنوان ابزارهای کلیدی انتقال ارزش‌های پایداری معرفی شدند. نتایج همچنین نشان داد که توسعه صنایع خلاق، گردشگری فرهنگی و اقتصاد فرهنگی می‌تواند ضمن حفظ میراث فرهنگی، به ایجاد اشتغال پایدار و کاهش وابستگی اقتصادی به منابع طبیعی کمک کند. در مجموع، یافته‌های این جدول نشان می‌دهد که تحقق توسعه پایدار نیازمند رویکردی چندبعدی است که در آن فرهنگ، آموزش، مشارکت اجتماعی و حکمرانی فرهنگی به صورت هم‌زمان مورد توجه قرار گیرند.

جدول ۳. مهم‌ترین چالش‌های خط‌مشی‌گذاری فرهنگی در مسیر توسعه پایدار

چالش اصلی	توصیف چالش	میزان تکرار
تمرکزگرایی	تصمیم‌گیری متمرکز و ضعف مشارکت محلی	۴۴
ضعف هماهنگی نهادی	نبود انسجام میان سازمان‌های فرهنگی	۳۹
تضاد سنت و مدرنیته	تعارض میان ارزش‌های بومی و الگوهای جهانی	۳۶
کمبود منابع مالی	محدودیت بودجه و سرمایه‌گذاری فرهنگی	۳۱
ضعف ارزیابی سیاست‌ها	فقدان نظام ارزیابی مستمر و علمی	۲۸
تأثیر رسانه‌های جهانی	تغییر سبک زندگی و تضعیف فرهنگ بومی	۲۶

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که مهم‌ترین مانع در مسیر تحقق سیاست‌گذاری فرهنگی پایدار، تمرکزگرایی در ساختار تصمیم‌گیری فرهنگی است. بسیاری از مطالعات تأکید داشتند که سیاست‌های فرهنگی در کشورهای در حال توسعه اغلب به صورت متمرکز و بدون مشارکت واقعی جوامع محلی تدوین می‌شوند و همین مسئله باعث کاهش کارآمدی آن‌ها می‌گردد. همچنین ضعف هماهنگی نهادی میان سازمان‌های فرهنگی، آموزشی و اجرایی از دیگر چالش‌های مهم شناسایی شده بود که موجب موازی‌کاری، اتلاف منابع و عدم انسجام در اجرای برنامه‌های فرهنگی می‌شود. یافته‌ها نشان داد که تعارض میان سنت و مدرنیته نیز یکی از مسائل اساسی در سیاست‌گذاری فرهنگی معاصر است؛ به گونه‌ای که سیاست‌گذاران از یک سو تلاش می‌کنند ارزش‌ها و هویت‌های بومی را حفظ کنند و از سوی دیگر ناگزیر به پاسخ‌گویی به نیازهای نسل جدید و فضای جهانی شده هستند. افزون بر این، کمبود منابع مالی و ضعف سرمایه‌گذاری در حوزه فرهنگ، موجب محدود شدن اجرای برنامه‌های توسعه فرهنگی شده است. بسیاری از مطالعات اشاره کردند که در اغلب کشورها، بودجه فرهنگی در مقایسه با سایر حوزه‌های توسعه‌ای از اولویت پایین‌تری برخوردار است. از سوی دیگر، نبود نظام ارزیابی مستمر و علمی نیز سبب شده است که اثربخشی سیاست‌های فرهنگی به‌درستی سنجیده نشود و اصلاحات لازم صورت نگیرد. در نهایت، تأثیر گسترده رسانه‌های جهانی و شبکه‌های اجتماعی بر تغییر سبک زندگی، یکی دیگر از چالش‌های مهم مطرح شده بود که در برخی موارد به تضعیف هویت فرهنگی بومی و گسترش الگوهای مصرف‌گرایانه منجر شده است. در مجموع،

یافته‌های این بخش نشان می‌دهد که موفقیت خطامشی‌گذاری فرهنگی در مسیر توسعه پایدار، مستلزم اصلاح ساختارهای حکمرانی، افزایش مشارکت اجتماعی، تقویت هماهنگی نهادی و توجه جدی به آموزش و هویت فرهنگی است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که خطامشی‌گذاری فرهنگی نقشی بنیادین در تحقق توسعه پایدار ایفا می‌کند و در سال‌های اخیر، توجه به فرهنگ به‌عنوان رکن چهارم توسعه پایدار در ادبیات علمی و سیاستی به‌طور چشمگیری افزایش یافته است. نتایج تحلیل نظام‌مند منابع نشان داد که بخش عمده‌ای از مطالعات بر این نکته تأکید دارند که توسعه پایدار بدون توجه به ابعاد فرهنگی، اجتماعی و ارزشی جامعه، نمی‌تواند به نتایج پایدار و بلندمدت منجر شود. این یافته با مطالعات متعددی همسو است که فرهنگ را زیرساخت اصلی پایداری اجتماعی و انسانی معرفی کرده‌اند (3, 4). در واقع، فرهنگ نه تنها بر الگوهای مصرف، نگرش‌های زیست‌محیطی و رفتارهای اجتماعی اثرگذار است، بلکه می‌تواند میزان مشارکت شهروندان در برنامه‌های توسعه‌ای را نیز تعیین کند. از این رو، سیاست‌گذاری فرهنگی را می‌توان حلقه اتصال میان سیاست‌های توسعه‌ای و پذیرش اجتماعی آن‌ها دانست.

یکی از مهم‌ترین یافته‌های پژوهش حاضر، برجسته بودن نقش مشارکت اجتماعی در موفقیت سیاست‌های فرهنگی مرتبط با توسعه پایدار بود. نتایج نشان داد که مطالعات جدید، به‌ویژه پس از گسترش اهداف توسعه پایدار سازمان ملل، بر ضرورت مشارکت شهروندان، نهادهای مدنی و جوامع محلی در فرآیند سیاست‌گذاری فرهنگی تأکید دارند. این یافته با نتایج پژوهش‌های مربوط به حکمرانی پایدار همخوانی دارد که نشان می‌دهند سیاست‌های متمرکز و از بالا به پایین، اغلب فاقد اثربخشی لازم هستند و نمی‌توانند تغییرات پایدار اجتماعی ایجاد کنند (8, 9). مشارکت اجتماعی موجب افزایش حس تعلق، اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی می‌شود و در نتیجه، زمینه اجرای موفق‌تر برنامه‌های توسعه‌ای را فراهم می‌کند. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که در بسیاری از کشورها، سیاست‌گذاری فرهنگی زمانی موفق بوده است که بر مبنای تعامل میان دولت، نهادهای فرهنگی، دانشگاه‌ها و جامعه محلی طراحی شده باشد.

نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد که آموزش، یکی از مهم‌ترین ابزارهای تحقق توسعه پایدار و نهادینه‌سازی ارزش‌های فرهنگی مرتبط با آن است. مطالعات بررسی‌شده بیانگر آن بودند که آموزش برای توسعه پایدار، فراتر از انتقال دانش نظری عمل می‌کند و در پی شکل‌دهی نگرش‌ها، مهارت‌ها و رفتارهای مسئولانه در افراد است (12, 13). این یافته با پژوهش‌هایی که بر اهمیت نظام‌های آموزشی در ایجاد فرهنگ پایداری تأکید دارند، همسو است (14, 15). در واقع، آموزش می‌تواند از طریق ترویج ارزش‌هایی نظیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی، عدالت، حفاظت از محیط زیست و احترام به تنوع فرهنگی، نسل‌های آینده را برای مواجهه با بحران‌های جهانی آماده سازد. همچنین یافته‌ها نشان داد که دانشگاه‌ها و مدارس سبز در بسیاری از کشورها به بستری برای ترویج اهداف توسعه پایدار تبدیل شده‌اند و سیاست‌های آموزشی نقش مهمی در شکل‌دهی به نگرش پایدار نسل جوان دارند.

از دیگر نتایج مهم این پژوهش، تأکید گسترده مطالعات بر پیوند میان فرهنگ، هویت بومی و پایداری شهری بود. یافته‌ها نشان داد که حفاظت از میراث فرهنگی و تقویت هویت محلی می‌تواند موجب افزایش انسجام اجتماعی، جذب گردشگری پایدار و ارتقای کیفیت زندگی شهری شود. این یافته با پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه میراث فرهنگی و توسعه شهری پایدار همخوانی دارد (5, 23). در بسیاری از شهرهای موفق جهان، سیاست‌های فرهنگی نه تنها برای حفظ آثار تاریخی، بلکه برای ایجاد حس تعلق اجتماعی و ارتقای سرمایه اجتماعی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که شهرهایی که از رویکردهای فرهنگی در برنامه‌ریزی شهری بهره برده‌اند، در زمینه کاهش نابرابری اجتماعی و افزایش مشارکت شهروندی موفق‌تر بوده‌اند (21, 22).

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که توسعه گردشگری پایدار یکی از مهم‌ترین حوزه‌های پیوند میان فرهنگ و توسعه پایدار است. بسیاری از مطالعات مورد بررسی تأکید داشتند که گردشگری در صورت نبود سیاست‌های فرهنگی مناسب، می‌تواند به تخریب محیط زیست و تضعیف فرهنگ بومی منجر شود، اما در صورت مدیریت صحیح، قادر است به حفظ میراث فرهنگی، ایجاد اشتغال و توسعه اقتصادی محلی کمک کند (24, 25). این یافته با پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه گردشگری مسئولانه همسو است که بر ضرورت مشارکت جوامع محلی، حفاظت از منابع طبیعی و احترام به تنوع فرهنگی تأکید دارند (26). بنابراین، سیاست‌گذاری فرهنگی در حوزه گردشگری باید به گونه‌ای طراحی شود که میان منافع اقتصادی و حفاظت فرهنگی و محیطی تعادل برقرار گردد.

در بخش دیگری از یافته‌ها، نقش سیاست‌های فرهنگی در تغییر الگوهای مصرف و تقویت مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی مورد توجه قرار گرفت. نتایج نشان داد که بسیاری از بحران‌های زیست‌محیطی معاصر، ریشه در فرهنگ مصرف‌گرایی و سبک زندگی ناپایدار دارند و تغییر این الگوها بدون مداخله فرهنگی ممکن نیست. این یافته با مطالعات مرتبط با توسعه پایدار و رفتارهای محیط‌زیستی همخوانی دارد (31, 32). فرهنگ می‌تواند از طریق رسانه‌ها، آموزش عمومی و سیاست‌های اجتماعی، نگرش افراد نسبت به مصرف منابع، مدیریت پسماند و حفاظت از محیط زیست را تغییر دهد. همچنین مطالعات نشان داده‌اند که کشورهایی که در زمینه فرهنگ‌سازی محیط‌زیستی موفق بوده‌اند، عملکرد بهتری در تحقق اهداف زیست‌محیطی توسعه پایدار داشته‌اند (28, 33).

نتایج پژوهش حاضر همچنین بیانگر آن بود که حکمرانی فرهنگی و هماهنگی نهادی، از عوامل اساسی موفقیت سیاست‌های توسعه پایدار محسوب می‌شوند. بسیاری از مطالعات مورد بررسی اشاره کردند که نبود انسجام میان نهادهای فرهنگی، آموزشی و اجرایی، موجب کاهش اثربخشی سیاست‌های توسعه‌ای می‌شود (10, 30). این یافته با پژوهش‌های حوزه حکمرانی عمومی همسو است که تأکید دارند توسعه پایدار نیازمند رویکردی یکپارچه و میان‌بخشی است (1, 37). در واقع، سیاست‌های فرهنگی زمانی می‌توانند نقش مؤثری در توسعه پایدار داشته باشند که میان بخش‌های مختلف دولت، نهادهای مدنی، دانشگاه‌ها و بخش خصوصی هماهنگی وجود داشته باشد. نبود این هماهنگی می‌تواند منجر به موازی‌کاری، اتلاف منابع و ناکارآمدی سیاست‌ها شود.

از سوی دیگر، یافته‌ها نشان داد که فرهنگ سازمانی و مدیریت منابع انسانی نیز در تحقق اهداف توسعه پایدار نقش مهمی دارند. سازمان‌هایی که فرهنگ نوآوری، مسئولیت اجتماعی و پایداری را در ساختار مدیریتی خود نهادینه کرده‌اند، موفق‌تر از سایر

سازمان‌ها عمل کرده‌اند (17, 18). همچنین توسعه کارآفرینی سبز و صنایع خلاق، به‌عنوان راهبردی برای کاهش فشار بر منابع طبیعی و ایجاد اشتغال پایدار مورد توجه قرار گرفته است (19, 20). این یافته‌ها نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری فرهنگی تنها محدود به حوزه هنر و میراث فرهنگی نیست، بلکه می‌تواند در حوزه اقتصاد، اشتغال، مدیریت و فناوری نیز اثرگذار باشد.

پژوهش حاضر همچنین نشان داد که جهانی‌شدن و گسترش رسانه‌های دیجیتال، فرصت‌ها و تهدیدهای جدیدی برای سیاست‌گذاری فرهنگی ایجاد کرده‌اند. از یک سو، رسانه‌های جهانی می‌توانند موجب تبادل فرهنگی و گسترش آگاهی نسبت به مسائل جهانی شوند، اما از سوی دیگر، ممکن است به تضعیف هویت‌های بومی و گسترش الگوهای مصرف‌گرایانه منجر شوند (3, 38). بنابراین، سیاست‌گذاران فرهنگی باید میان حفظ هویت فرهنگی و پذیرش تحولات جهانی تعادل برقرار کنند. این مسئله به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا بسیاری از این کشورها با چالش تضاد میان سنت و مدرنیته مواجه هستند.

در مجموع، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تحقق توسعه پایدار بدون توجه به فرهنگ، آموزش، مشارکت اجتماعی و حکمرانی فرهنگی امکان‌پذیر نیست. سیاست‌گذاری فرهنگی می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای ایجاد تغییرات رفتاری، تقویت سرمایه اجتماعی، افزایش انسجام فرهنگی و حمایت از توسعه اقتصادی پایدار عمل کند. همچنین نتایج نشان داد که رویکردهای مشارکتی، میان‌رشته‌ای و بومی‌گرا در سیاست‌گذاری فرهنگی، اثربخشی بیشتری در تحقق اهداف توسعه پایدار دارند. از این رو، لازم است فرهنگ نه به‌عنوان بخشی حاشیه‌ای، بلکه به‌عنوان هسته مرکزی برنامه‌های توسعه‌ای در نظر گرفته شود (6, 27).

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به محدود بودن مطالعات بررسی‌شده به بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ اشاره کرد که ممکن است برخی پژوهش‌های پیشین مرتبط را خارج از دامنه تحلیل قرار داده باشد. همچنین بخش عمده‌ای از مطالعات مورد بررسی دارای رویکرد کیفی یا تحلیلی بودند و تعداد پژوهش‌های تجربی و داده‌محور در حوزه خط‌مشی‌گذاری فرهنگی و توسعه پایدار محدود بود. علاوه بر این، تفاوت زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی کشورها موجب شد که مقایسه مستقیم برخی یافته‌ها با دشواری همراه باشد. دسترسی محدود به برخی اسناد سیاستی و گزارش‌های اجرایی نیز از دیگر محدودیت‌های این پژوهش محسوب می‌شود.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده به طراحی مدل‌های بومی سیاست‌گذاری فرهنگی برای تحقق توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه پردازند و نقش متغیرهایی نظیر رسانه‌های دیجیتال، هوش مصنوعی، سرمایه اجتماعی و مشارکت نسل جوان را در فرآیند توسعه پایدار بررسی کنند. همچنین انجام پژوهش‌های تجربی و ترکیبی با استفاده از روش‌های کمی و کیفی می‌تواند به ارائه شواهد دقیق‌تر درباره اثربخشی سیاست‌های فرهنگی کمک کند. مطالعه تطبیقی سیاست‌های فرهنگی کشورهای موفق در حوزه توسعه پایدار نیز می‌تواند زمینه مناسبی برای استخراج الگوهای کاربردی و قابل انتقال فراهم سازد.

در حوزه کاربردی، ضروری است سیاست‌گذاران فرهنگی و آموزشی، مفاهیم توسعه پایدار را به‌صورت نظام‌مند در برنامه‌های آموزشی، رسانه‌ای و فرهنگی ادغام کنند و از ظرفیت نهادهای محلی، دانشگاه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد برای گسترش فرهنگ پایداری

بهره بگیرند. همچنین تقویت صنایع خلاق، حمایت از گردشگری فرهنگی، توسعه آموزش‌های محیط‌زیستی و ایجاد نظام‌های ارزیابی مستمر برای سیاست‌های فرهنگی می‌تواند به ارتقای پایداری اجتماعی و فرهنگی کمک کند. حرکت به سمت سیاست‌گذاری مشارکتی و کاهش تمرکزگرایی نیز می‌تواند زمینه تحقق مؤثرتر اهداف توسعه پایدار را فراهم آورد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاق

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Cheng Y, Liu H, Wang S, Cui X, Li Q. Global Action on SDGs: Policy Review and Outlook in a Post-Pandemic Era. *Sustainability*. 2021;13(11):6461. doi: 10.3390/su13116461.
2. Ahmed S, Memon NA, Memon AH, Jattak ZA, Shah SA. Role of Global Partnerships for Sustainable Development for a Resilient Future. 2024;13:163-72. doi: 10.4028/p-5e86o7.
3. Pyykkönen M. Naturalizing Culture—time for an Ecological Understanding of “Culture” in International Culture and Sustainability Policies. *Frontiers in Political Science*. 2024;6. doi: 10.3389/fpos.2024.1252771.
4. Sedita SR, Blasi S, Yang J. The Cultural Dimensions of Sustainable Development: A Cross-country Configurational Analysis. *Sustainable Development*. 2022;30(6):1838-49. doi: 10.1002/sd.2351.
5. Naheed S, Shooshtarian S. The Role of Cultural Heritage in Promoting Urban Sustainability: A Brief Review. *Land*. 2022;11(9):1508. doi: 10.3390/land11091508.
6. Benito B, Guillamón MD, Ríos AM, Cifuentes-Faura J. The Relationship Between Culture and Sustainable Development Goal Compliance at the Municipal Level. *Sustainable Development*. 2024;33(1):333-48. doi: 10.1002/sd.3128.
7. Vila SF, Miotto G, Rodríguez JAR. The SDGs in the EU Cultural Policies: An Institutional Communication Perspective. *Communication & Society*. 2022;35(4):117-31. doi: 10.15581/003.35.4.117-131.
8. Meuleman L. Public Administration and Governance for the SDGs: Navigating Between Change and Stability. *Sustainability*. 2021;13(11):5914. doi: 10.3390/su13115914.
9. Chamusca P. Public Policies for Territorial Cohesion and Sustainability in Europe: An Overview. *Sustainability*. 2023;15(8):6890. doi: 10.3390/su15086890.

10. Panda SN, Dash BM. The Sustainable Development Goals: Implementation Challenges and Integrating Policies. *The International Journal of Community and Social Development*. 2025;7(2):316-26. doi: 10.1177/25166026251345297.
11. Pawar M, Babacan H. Full Employment and Decent Work: Policy Gaps and Strategic Pathways. *The International Journal of Community and Social Development*. 2025;7(2):175-93. doi: 10.1177/25166026251351371.
12. Webb A, Iyengar R, Hopkins C, Kohl K. Policy Perspectives on Education for Sustainable Development: Taking Stock of the Field in the Era of the UN Sustainable Development Goals. *Journal of Education for Sustainable Development*. 2025. doi: 10.1177/09734082251377001.
13. Wei C, Chen J. How Do Higher Education Policies Influence the Shaping of Sustainable Development Values in China: A Three-Dimensional Framework. *Frontiers in Environmental Science*. 2024;12. doi: 10.3389/fenvs.2024.1481652.
14. Yuan X, Yu L, Li X, Luo J, She H, Yang J, et al. Promoting Education for Sustainable Development Through the Green School Program to Achieve SDGs: Insights From a Case Study of Beijing's Primary and Secondary Schools. *International Journal of Chinese Education*. 2024;13(2). doi: 10.1177/2212585x241259192.
15. Sever SD, Tok E. Education for Sustainable Development in Qatar. 2022:329-47. doi: 10.1007/978-981-19-7398-7_17.
16. Soomro RBK, Soomro AB, Sahito Z, Memon I. Human Rights Education & Sustainable Development Goal 4: Highlighting Intersections & Synergies Through Mixed Method Research. 2025. doi: 10.21203/rs.3.rs-6365885/v1.
17. Kosasih K. The Role of Human Resource Management in Sustainable Development: A Systematic Literature Review. *Demand*. 2024;1(2):61-74. doi: 10.62207/q4jya069.
18. Helfaya A, Aboud A. Editorial for the Special Issue "Corporate Governance, Social Responsibility, Innovation, and Sustainable Business Development Goals". *Sustainability*. 2023;15(12):9471. doi: 10.3390/su15129471.
19. Köseoğlu MA. Leveraging Entrepreneurship for Environmental Sustainability: A Machine Learning Approach to SDG Achievement. *Business Strategy and the Environment*. 2025;34(7):7980-8000. doi: 10.1002/bse.70011.
20. Mehmood K, Kautish P, Rashid M, Leong MK, Honglei H. Harvesting Green Futures: Charting The TOE-Based Roadmap to Innovation and Sustainability in Manufacturing SMEs. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2025;33(1):835-52. doi: 10.1002/csr.70203.
21. Sargsyan T. Sustainable Urban Development Policies and Practices in the United States. *Czasopismo Geograficzne*. 2024;95(4):623-40. doi: 10.12657/czageo-95-26.
22. Veckalne R, Tambovceva T. Evaluating Urban Sustainability in Uzbekistan: A Novel Formula for Empirical Analysis. *Sustainability*. 2023;15(9):7035. doi: 10.3390/su15097035.
23. Cerquetti M, Montella MM. Meeting Sustainable Development Goals (SDGs) in Museum Evaluation Systems. The Case of the Italian National Museum System (NMS). *Sinergie Italian Journal of Management*. 2021;39(1):125-47. doi: 10.7433/s114.2021.08.
24. Mahendru M, Arora V, Chatterjee R, Sharma GD, Shahzadi I. From Over-Tourism to Under-Tourism via COVID-19: Lessons for Sustainable Tourism Management. *Evaluation Review*. 2023;48(1):177-210. doi: 10.1177/0193841x231189805.
25. Marin A, Bocioacă L. Exploring the Relationship Between Tourism and Sustainable Development Goals. Evidence Based on Content Analysis. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*. 2023;17(1):446-57. doi: 10.2478/picbe-2023-0043.
26. Spencer AJ, Lewis-Cameron A, Roberts S, Walker TB, Watson B, McBean LM. Post-Independence Challenges for Caribbean Tourism Development: A Solution-Driven Approach Through Agenda 2030. *Tourism Review*. 2023;78(2):580-613. doi: 10.1108/tr-01-2022-0049.
27. Azim H, Johnston A-L, Nixon M, Woodliffe JL, Theunissen R, Suresh RA, et al. Collaborating for Impact: Navigating Partnerships and Overcoming Challenges Across the Sustainable Development Goals. *ACS Sustainable Chemistry & Engineering*. 2025;13(3):1164-73. doi: 10.1021/acssuschemeng.4c10171.
28. Babacan H. From Crisis to Policy Action: Tackling Climate Change Through SDG 13. *The International Journal of Community and Social Development*. 2025;7(2):205-21. doi: 10.1177/25166026251351370.
29. Dragicevic A. Deconstructing (De)growth. *Sustainable Development*. 2025;34(S1):783-92. doi: 10.1002/sd.70199.
30. Poveda CA. The Criticality of Using Frameworks Designed by Consensus (FDC) to Identify and Select Criteria and Indicators to Assess Sustainability Performance of Cities and Communities. *Challenges in Sustainability*. 2023;11(1):19-33. doi: 10.12924/cis2023.11010019.
31. Dar MS, Khan HH, Bano S. Examining the Impact of Environmental Knowingness and Orientation on Environmental Performance: Mediating Role of Awareness of SGDs. *Sage Open*. 2025;15(4). doi: 10.1177/21582440251382622.
32. Mensah K, Wieck C, Rudloff B. Sustainable Food Consumption and Sustainable Development Goal 12: Conceptual Challenges for Monitoring and Implementation. *Sustainable Development*. 2023;32(1):1109-19. doi: 10.1002/sd.2718.
33. Hafez FS, Umar DuA, Taufiq-Yap YH, Mekhilef S. Energy Scenarios Towards Achieving SDG7 and the Interlinkages With Other Sustainable Development Goals: A Systematic Review. 2021. doi: 10.20944/preprints202104.0342.v1.
34. Irawan B, Simon JC, Alif MZ, Saliman AR, Fatmawati E, Judijanto L. Addressing Educational Inequality Through Sustainable Policies: An Evaluation From the Education Policy and SDGS Perspective in Indonesia. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2024;12(1):e3152. doi: 10.55908/sdgs.v12i1.3152.

35. Saleh SAK, Adly HM. Measuring the Impact of Higher Education in Promoting Sustainable Development Goals: Analysis of the Arab Universities' Performance. *Problemy Ekorozwoju*. 2024;19(1):261-74. doi: 10.35784/preko.5384.
36. Pinto O, Casais B. Multilevel Implications for Anti-Consumption Social Marketing Within the Public Policy Framework for SDG Realization: A Systematic Literature Review. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*. 2023;20(3):605-34. doi: 10.1007/s12208-023-00375-5.
37. Trane M, Luisa M, Siragusa A, Pollo R, Lombardi P. Progress by Research to Achieve the Sustainable Development Goals in the EU: A Systematic Literature Review. *Sustainability*. 2023;15(9):7055. doi: 10.3390/su15097055.
38. Leonavičienė E, Burinskienė A, Peleckis K. Commitment to Sustainable Development and the Role of National Culture. 2022. doi: 10.3846/bm.2022.702.